

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 17 (1994)

Δελτίον ΧΑΕ 17 (1993-1994), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη της Ντούλας Μουρίκη (1934-1991)

Ντούλα Μουρίκη, 17 Ιουνίου 1934 - 25 Νοεμβρίου 1991

Μαίρη ΑΣΠΡΑ-ΒΑΡΔΑΒΑΚΗ

doi: [10.12681/dchae.1082](https://doi.org/10.12681/dchae.1082)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΑΣΠΡΑ-ΒΑΡΔΑΒΑΚΗ Μ. (1994). Ντούλα Μουρίκη, 17 Ιουνίου 1934 - 25 Νοεμβρίου 1991. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 17, 9-12. <https://doi.org/10.12681/dchae.1082>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ντούλα Μουρίκη, 17 Ιουνίου 1934 - 25 Νοεμβρίου
1991

Μαίρη ΑΣΠΡΑ-ΒΑΡΔΑΒΑΚΗ

Δελτίον ΧΑΕ 17 (1993-1994), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη της
Ντούλας Μουρίκη (1934-1991)

ΑΘΗΝΑ 1994

ΝΤΟΥΛΑ ΜΟΥΡΙΚΗ

17 Ιουνίου 1934-25 Νοεμβρίου 1991

Ἡ Ντούλα Μουρίκη, διαπρεπῆς βυζαντινολόγος μέ διεθνή ἀναγνώριση, ἔφυγε γιά πάντα στίς 25 Νοεμβρίου τοῦ 1991. Τή δυναμική παρουσία της γιά εἴκοσι περίπου χρόνια στήν ἐπιστημονική ἀρένα μαρτυρεῖ τό μεγάλο σέ ποσότητα καί ὑψηλῆς ποιότητας ἔργο της, τό ὁποῖο δίκαια θά τήν κατατάξει στή χορεία τῶν μεγάλων ἐρευνητῶν τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ὁ πρόωρος θάνατός της στέρησε τήν ἐλληνική ἐπιστήμη ἀπό ἕναν ἀκαταπόνητο ἐργάτη. Γεννήθηκε τό 1934 στούς Ἀμπελοκήπους Αἰγιαλείας. Μετά τήν ἀποπεράτωση τῶν δύο πρώτων κύκλων τῆς ἐκπαίδευσῆς της στήν ἴδια πόλη, φρόντισε νά ἀποκτήσει ὅλα ἐκεῖνα τά πνευματικά ἐφόδια πού θά τῆς ἄνοιγαν ἀπό νωρίς τόν δρόμο γιά μιá λαμπρή ἀκαδημαϊκή σταδιοδρομία. Τό ἔτος 1951 πέτυχε μεταξύ τῶν πέντε πρώτων στή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου εὐτύχησε νά ἔχει καθηγητές — μεταξύ ἄλλων — τόν Ἀναστάσιο Ὁρλάνδο καί τόν Διονύσιο Ζακυθινό. Ὑπότροφος σέ ὅλη τή διάρκεια τῶν σπουδῶν της, ἔλαβε τό 1956 τό πτυχίο τοῦ Ἱστορικοῦ καί Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος καί τό 1958 τό πτυχίο τῆς Γαλλικῆς Φιλολογίας. Τό ἀκαδημαϊκό ἔτος 1956-1957 φοίτησε μέ ὑποτροφία τοῦ γαλλικοῦ κράτους στή Σορβόνη καί ὑπῆρξε μαθήτρια τοῦ André Grabar καί τοῦ Paul Lemerle. Ἀργότερα, μέ ὑποτροφία τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν, φοίτησε ἐπί τρία χρόνια (1965-1968) στό Τμήμα Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν τοῦ Princeton (Κατεύθυνση Ἱστορία τῆς Τέχνης), ἀπό ὅπου καί ἔλαβε τό πτυχίο Master's of Fine Arts μέ βαθμό Ἄριστα. Στή συνέχεια, μέ ὑποτροφία τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Dumbarton Oaks τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, ἐκπνεῖ τή διδακτορική της διατριβή ὑπό τήν ἐποπτεία τοῦ διακεκριμένου βυζαντινολόγου Kurt Weitzmann. Τό 1970 ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας (Doctor of Philosophy) τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton μέ βαθμό Ἄριστα, πρώτη γυναίκα πού πέτυχε αὐτή τήν ὑψηλή διάκριση στό τμήμα αὐτό, ἑνός ἀπό τά γνωστότερα πανεπιστήμια τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

Ἡ Ντούλα Μουρίκη ἄρχισε τήν ἀκαδημαϊκή της σταδιοδρομία τό 1971, ὅταν ἐξελέγη Καθηγήτρια στήν τότε ἔδρα Γενικῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης στήν Ἀνωτάτη Σχολή Ἀρχιτεκτόνων τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, ἐπιτυγχάνοντας νά εἶναι καί πάλι ἡ πρώτη γυναίκα πού κατακτοῦσε μιá τόσο ὑψηλή θέση στό ἀρχαιότερο Τεχνολογικό Ἰδρυμα τῆς χώρας, ἐνῶ στό διάστημα 1979-1981 ὑπῆρξε καί μέλος τῆς Συγκλήτου. Ἡ θητεία της στό Ε.Μ.Π., σέ καιρούς ἰδιαίτερα χαλεπούς γιά τό Ἰδρυμα καί τή χώρα, ὑπῆρξε ἄψογη, ἐπιδεικνύοντας ὑψηλό ἀκαδημαϊκό ἦθος, μαχητικότητα καί ὀρθοφροσύνη. Ὁ λόγος της, πάντοτε μεστός στίς συνεδριάσεις τῆς Σχολῆς, βοηθοῦσε στό νά λαμβάνονται ἀποφάσεις ἐπωφελεῖς γιά τό σύνολο τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητας τῶν Ἀρχιτεκτόνων. Ξεκινώντας μέ μιá ἀσυνήθιστη πνευματική ὀριμότητα, ἀφιέρωσε τίς δυνάμεις της τόσο στή διδασκαλία, ὅσο καί στήν ἐρευνα καί προβολή τῆς τέχνης, εἰδικότερα τῆς βυζαντινῆς. Μέ ἀφετηρία τήν πρόσθετη δυσκολία, τό γεγονός ὅτι ἡ χώρα μας εἶναι ἴσως τό μόνο εὐρωπαϊκό κράτος, ὅπου τό μάθημα τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης δέν διδάσκεται στόν δεύτερο κύκλο τῆς ἐκπαίδευσῆς, κατέβαλε ἰδιαίτερες προσπάθειες γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν μαθημάτων τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης καί γιά τόν ἐμπλουτισμό τῆς Βιβλιοθήκης καί τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου τοῦ Σπουδαστηρίου. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ πλούσια διδασκαλία της εὗρισκε ἀνταπόκριση στή δίψα τῶν νέων ἀρχιτεκτόνων καί πολλοί ἦταν ἐκεῖνοι πού ὠφελήθηκαν ἀπό τή βαθιά γνώση τῆς Ντούλας

Μουρίκη. Παρά τόν μεγάλο φόρτο δουλειᾶς, πάντα ὑπῆρχε χρόνος γιά τούς μαθητές της ἀλλά καί γιά τούς νέους ἐπιστήμονες πού ζητοῦσαν τή βοήθεια ἢ τίς πολύτιμες συμβουλές της. Φύση ἀνήσυχη, μέ μεγάλο εὖρος ἐνδιαφερόντων, μέ ἀγάπη γιά τή ζωή ἀλλά καί μέ ἕνα ἀσίγαστο πάθος γιά ἔρευνα, ἀσχολήθηκε ἐξ ἴσου μέ ὅλες τίς ἐκφράσεις τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Τά ἱστορημένα χειρόγραφα, οἱ τοιχογραφίες, τά ψηφιδωτά καί οἱ φορητές εἰκόνες ἀποτέλεσαν ἀντικείμενο τῶν ἐρευνῶν της. Ὅμως, ἡ πολυμέρειά της αὐτή δέν λειτούργησε ποτέ σέ βάρος τῆς ποιότητας. Τό ἔργο της διακρίνεται γιά τήν αὐστηρή ἐπιστημονική μέθοδο, τή συστηματική καί ἐξαντλητική ἔρευνα τῶν θεμάτων, τήν πλούσια χρήση πηγῶν, τή βιβλιογραφική ἐνημερότητα καί τούς ἐπιτυχημένους συσχετισμούς, ἔτσι ὥστε σέ κάθε τομέα νά θεωρεῖται εἰδική. Ἐπιθυμία της ἦταν νά προσφέρει στήν ἐπιστήμη περισσότερες ἐξειδικευμένες μελέτες, πού τώρα θά μπορούσαν νά πραγματοποιηθοῦν χάρις στήν εὐρύτερη ἐπιπτώση τῆς πολιτιστικῆς φυσιογνωμίας τοῦ τόπου μας.

Τό εἰδικό βάρος τῆς ἐπιστήμονος φάνηκε μεταξύ ἄλλων μέ τή μονογραφία της γιά τά ψηφιδωτά τῆς Νέας Μονῆς τῆς Χίου πού ἐξέδωσε ἡ Ἐμπορική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος τό 1985, ἕνα σημαντικό μνημειακό σύνολο πού παρέμενε σχεδόν ἄγνωστο στήν ἔρευνα, καθώς καί μέ τήν περισπούδαστη μελέτη της γιά τίς τοιχογραφίες τοῦ παρεκκλησίου τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στήν Πάτμο. Βασιζόμενη στίς μαρτυρίες πού περιέχει τό εἰκονογραφικό πρόγραμμα τοῦ παρεκκλησίου, ἐπιβεβαίωσε ὑποθέσεις προηγούμενων ἐρευνητῶν σχετικά μέ τόν χορηγό τοῦ ἀρχικοῦ διακόσμου του καί διατύπωσε μιά νέα ἄποψη σχετικά μέ τήν προσωπικότητα, στήν ὁποία εἶχε ἀρχικά ἀφιερῶθαι τό παρεκκλήσιο αὐτό.

Μέ τό βιβλίό της γιά τίς τοιχογραφίες τοῦ Ἁγίου Νικολάου στήν Πλάτσα τῆς Μάνης, πού ἐξέδωσε ἡ Τράπεζα Ἀττικῆς τό 1975, ἔκαμε γνωστό ἕνα ἐξαιρετικά σημαντικό μνημεῖο τῆς Μάνης, τοῦ ὁποίου ὁ παλαιότερος διάκοσμος συνδέεται μέ ἕναν σπουδαῖο ἀξιωματοῦχο τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, τόν Μελιγκό Κωνσταντῖνο Σπανῆ. Ἡ αἰσθητική ἀξία τῶν τοιχογραφιῶν αὐτῶν καί ἡ σωζόμενη χρονολογία 1337/1338 τῆς κτιτορικῆς ἐπιγραφῆς πλουτίζουν ἐξαιρετικά τίς γνώσεις μας γιά τήν ἐξέλιξη τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς στά μέσα τοῦ 14ου αἰώνα, ἐνῶ ἀποτελοῦν πολύτιμη μαρτυρία γιά τήν ἱστορία τῆς Μάνης τήν ἐποχή αὐτή.

Ἐπίσης ἔθνική προσφορά θεωροῦσε ἡ Ντούλα Μουρίκη τήν προβολή τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης καί ἔρευνας στό ἐξωτερικό, γι' αὐτό δέν ἤθελε νά ἀπουσιάζει ἀπό κανένα συνέδριο ἢ συμπόσιο βυζαντινῆς τέχνης. Ταυτόχρονα, προσέφερε μέ ἀπλοχεριά, ἰδιαίτερα στούς νέους ἐπιστήμονες, ὅτιδήποτε τῆς ἦταν δυνατόν προκειμένου νά τούς διευκολύνει στήν ἔρευνά τους. «Οἱ βυζαντινολόγοι στήν Ἑλλάδα μετριοῦνται στά δάκτυλα τοῦ ἑνός χεριοῦ», συνήθιζε νά λέει, «καί εἶναι ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη νά ὑπάρξει συνέχεια».

Μεγάλη ἦταν ἐπίσης ἡ αἴσθησή της ἔναντι τῶν μνημείων, ἡ ὁποία φάνηκε ἰδιαίτερα μέ τή δραστηριότητα πού ἀνέπτυξε ἀπό τό 1984 ἕως τόν θάνατό της ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή συντήρηση τῶν μνημείων τοῦ Μυστρά ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Ἐπιχειρήματος Πολιτισμοῦ καί τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Δυστυχῶς δέν πρόλαβε νά δεῖ τά ἀποτελέσματα τῶν προσπάθειῶν της. Ἐμεῖς πού ζήσαμε κοντά της ἔχουμε ἀκόμη πολύ ἔντονη τήν ἀνάμνηση τοῦ πάθους της γιά τή διάσωση τοῦ μνημειακοῦ μας πλούτου. Ἐλεγε: «Κάθε μέρα πού περνᾶει εἶναι σέ βάρος τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς. Ἄν στή γενικότερη ραθυμία καί ἀδιαφορία μας προστεθοῦν καί οἱ συνέπειες πού μποροῦν νά ἔχουν φυσικά αἷτια, ὅπως οἱ σεισμοί, ἀντιλαμβάνεστε τό μέγεθος τῆς εὐθύνης ὄλων μας». Τραγική ἐπιβεβαίωση ἀπέτελεσε ἡ καταστροφή τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτήρα στό Ἀλεποχώρι τῆς Μεγαρίδος ἀπό τόν μεγάλο σεισμό τοῦ 1981. Ἡ μονογραφία της γιά τό μνημεῖο αὐτό, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε τό 1978

από τό Ταμείο Ἀρχαιολογικῶν Πόρων τοῦ ΥΠΠΟ, εἶναι σήμερα ἡ μόνη τεκμηριωμένη μαρτυρία πού ὑπάρχει γιά μελλοντική ἀποκατάστασή του.

Ὡστόσο, τό ἐνδιαφέρον τῆς Ντούλας Μουρίκη γιά τήν τέχνη καί τόν πολιτισμό δέν περιοριζόταν στά στενά γεωγραφικά ὄρια τῆς πατρίδας της. Κινήθηκε μέσα στά πραγματικά ὄρια τοῦ Βυζαντίου παρουσιάζοντας μέ συστηματικό τρόπο μνημεῖα τῆς Κωνσταντινούπολης, τῆς Κύπρου καί τῆς Γεωργίας, καθώς καί βυζαντινές εἰκόνες ἀπό τήν Κύπρο καί τή μονή τοῦ Σινᾶ, δίνοντας μιά ὀλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ἀκτινοβολίας τῆς τέχνης τῆς Πρωτεύουσας καί στίς ἔσχατες περιφέρειες τῆς αὐτοκρατορίας. Τό 1978, σέ συνεργασία μέ τούς Hans Belting καί Cyril Mango, μελετᾶ τά ψηφιδωτά καί τίς τοιχογραφίες τῆς Παναγίας Παμμακαρίστου στήν Κωνσταντινούπολη, πού δημοσιεύθηκαν στή σειρά τῶν μονογραφιῶν τοῦ Dumbarton Oaks, ἐνῶ τό 1984 δημοσιεύθηκε ἡ μελέτη της γιά τίς τοιχογραφίες τῆς Παναγίας τοῦ Μουτουλλᾶ στήν Κύπρο στόν τόμο *Byzanz und der Westen*. Οἱ ἀνακοινώσεις της στό Τρίτο Διεθνές Συμπόσιο γιά τή γεωργιανή τέχνη, πού ἔγινε στό Bari τῆς Ἰταλίας τό 1980, στό 16ο Διεθνές Βυζαντινολογικό Συνέδριο πού ἔγινε στή Βιέννη τό 1981, μέ θέμα τίς ἀντανακλάσεις τῆς κωνσταντινουπολίτικης τέχνης στή μνημειακή ζωγραφική τῆς Γεωργίας, καθώς καί ἐκείνη μέ θέμα τίς τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ τῆς Σιών στό Ateni τῆς ἴδιας περιοχῆς, περιλαμβάνονται στό Πρακτικά τῶν ἀντίστοιχων Συνεδρίων, ἐνῶ πέντε ἄρθρα της ἔχουν ὡς θέμα διάφορες εἰκόνες ἀπό τό Σινᾶ.

Τά τελευταῖα χρόνια εἶχε καταπιαστεῖ μέ τή μελέτη τῆς ζωγραφικῆς στόν Μυστρά. Ἐφυγε μέ τήν πίκρα ὅτι δέν πρόλαβε νά ὀλοκληρώσει τή μονογραφία της γιά τίς τοιχογραφίες τῆς Παντάνασσας, ὡστόσο μιά συνοπτική παρουσίαση ὀρισμένων ἀπόψεῶν της σχετικά μέ τό θέμα περιέχεται στόν τόμο *The Twilight of Byzantium*, Princeton 1991, γιά τήν ἔκδοση τοῦ ὁποίου ἦταν ὑπεύθυνη μαζί μέ τόν Slobodan Ćurčić.

Ἀλλά ἡ Ντούλα Μουρίκη ἐκινεῖτο μέ θαυμαστή ἄνεση καί σέ ἄλλες περιοχές τῆς Ἰστορίας τῆς Τέχνης, ἐκτός τῆς εἰδικότητάς της, ἀποτέλεσμα μιᾶς στέρεης παιδείας κοντά σέ καθηγητές κύρους, ὅπως ὁ Erwin Panofsky. Τό βιβλίο Ἀναγέννηση-Μανιερισμός-Μπαρόκ, τό ὁποῖο ἔγραψε τό 1975 γιά τούς μαθητές της, ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελεῖ ἕως σήμερα πολύτιμο βοήθημα ὄχι μόνο γιά τούς σπουδαστές τοῦ Τμήματος Ἀρχιτεκτόνων, ἀλλά καί ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας. Ἰδιαίτερης ἀξίας εἶναι ἐπίσης ἡ ἐργασία της σχετικά μέ τόν Greco καί τό Βυζάντιο, πού κυκλοφόρησε τό 1991 στό Τετράδια «Εὐθύνης», ἐνῶ ἦταν ὑπεύθυνη γιά τήν ἔκδοση τοῦ Καταλόγου τῆς Ἐκθεσης πού ἔγινε στήν Ἐθνική Πινακοθήκη μέ ἔργα δυτικοευρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς πού ἀνῆκαν στίς παλαιές συλλογές τοῦ Ε.Μ.Π., μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 150 χρόνων τοῦ Ἰδρύματος τό 1987-1988.

Εἶναι ἀληθινά πολύ δύσκολο νά σκιαγραφῆσει κανεῖς τό πορτραῖτο μιᾶς τόσο δυναμικῆς καί πολυμεροῦς προσωπικότητας. Ἡ πνευματική φυσιογνωμία τῆς Ντούλας Μουρίκη εἶχε ξεπεράσει τά στενά ὄρια τῆς μικρῆς της χώρας. Ἀκαταπόνητη ἐρευνήτρια δημοσιεύει συνεχῶς ἄρθρα σέ ἑλληνικά καί κυρίως σέ ξένα περιοδικά, διδάσκει ὡς ἐπισκέπτῃς καθηγητῆς σέ πανεπιστήμια τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπως τό Princeton (1980-1981 καί 1988-1989), στήν Ecole Pratique des Hautes Etudes τῆς Σορβόννης (1986 καί 1989-1990), συμμετέχει σέ συνέδρια καί συμπόσια ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἐνῶ πολυάριθμες εἶναι οἱ διαλέξεις της σέ διάφορα πανεπιστήμια καί ἐρευνητικά κέντρα. Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε τά πανεπιστήμια τοῦ Princeton, τῆς Νέας Ὑόρκης, τῆς Βιέννης καί τῆς Ὁξφόρδης, τό Dumbarton Oaks, τή Βρετανική Ἀκαδημία, τό Warburg Institute, τήν Ἀρχαιολογική Ἐταιρεία Ἀθηνῶν, τή Γεννάδειο Βιβλιοθήκη. Τήν ἴδια στιγμή ἡ παρουσία της στόν δημόσιο βίο ὑπῆρξε ἐξίσου ζωντανή καί πλούσια.

Βοηθός ακόμη στο Βυζαντινό Μουσείο Ἀθηνῶν ἐργάσθηκε (1961-1965) γιά τήν ὀργάνωση τῆς Ἑνάτης Ἐκθέσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης: Βυζαντινὴ Τέχνη - Τέχνη Εὐρωπαϊκὴ ὡς συνεργάτης τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ὀργάνωση ἐκθέσεως εἰκόνων τῆς Κύπρου στό Μουσείο Μπενάκη στά πλαίσια τοῦ 14ου Διεθοῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν στήν Ἀθήνα (1976), τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ὀργάνωση τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων γιά τόν ἑορτασμό τῶν 900 χρόνων ἀπό τήν ἴδρυση τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στήν Πάτμο (1987-1988), τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συμποσίου καί τῆς ἐκθέσεως γιά τὰ 450 χρόνια ἀπό τή γέννηση τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου στό Ἡράκλειο τῆς Κρήτης (1990). Ἀκόμη, ἦταν μέλος τακτικό ἢ ἀναπληρωματικό τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ γιά πολλά χρόνια, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κ.Ε.Π.Ε., ἐνῶ ἡ συμμετοχή της στό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης ὑπῆρξε σημαντική γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ Ἰδρύματος.

Ἡ Ντούλα Μουρίκη συμμετεῖχε ἐπίσης σέ πολλές ἐπιστημονικὲς ἑταιρεῖες, ὅπως στή Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία (μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου της ἀπό τό 1972), ἡ ὁποία τήν τιμᾶ μέ τόν παρόντα τόμο γιά τήν πολυσήμαντη προσφορά της κυρίως ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου, στήν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία (μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου στό διάστημα 1984-1987), στήν Association Internationale des Etudes Byzantines, στήν Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européennes, τοῦ International Center of Medieval Art, τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βαρί, τῆς Ἐταιρείας γιά τή μελέτη τῶν Σταυροφοριῶν καί τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς, καθώς καί τῆς Ἐταιρείας γιά τήν προώθηση τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν στή Μεγάλη Βρετανία.

Ὅλες οἱ παραπάνω δραστηριότητες καί τό ὀγκῶδες γιά τή σύντομη ζωὴ της ἐπιστημονικό ἔργο τῆς προσεπόρισαν διακρίσεις. Τό 1987 τιμήθηκε μέ τό βραβεῖο Gottfried-von-Herder τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης γιά τή μεγάλη προσφορά της στήν τέχνη καί τόν πολιτισμό, ἐνῶ τό 1988 ἔγινε ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καί Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Palermo.

Μπορεῖ νά ἔφυγε ἡ Ντούλα Μουρίκη, μᾶς ἄφησε, ὥστόσο, ἕνα ἐξαιρετικό παράδειγμα ἐργατικότητας, ἐπιμονῆς, ἀκατάβλητου σθένους, μαχητικότητας καί ἀγάπης γιά τήν τέχνη καί τόν οὐμανισμό. Τό συγγραφικό ἔργο της ἀντιπροσωπεύεται ἀπό ἕξι μονογραφίες — ἡ μία εἶναι σέ συνεργασία μέ ἄλλους ἐρευνητές —, τριάντα τέσσερα ἄρθρα, κατάσπαρτα σέ ἑλληνικά καί ξένα περιοδικά (κάποια περιμένουν ἀκόμη νά δοῦν τό φῶς τῆς δημοσιότητας), χωρίς νά ἀναφέρουμε τὰ λήμματα σέ καταλόγους, τίς ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις σέ διεθνή συνέδρια καί συμπόσια, τίς βιβλιοκρισίες, καθώς καί τίς ἐκλαϊκευμένες ἐργασίες γιά τή βυζαντινὴ τέχνη. Ἀξιαγάπητη καί μέ πλούσιο ψυχικό κόσμο, γιά ὅσους τή γνώρισαν καλά, δίκαιη, προσηνής, γενναιοδωρη καί εὐχάριστος συζητητής, ὑπῆρξε μιά φωτεινὴ παρουσία στήν ἱστορία τῆς νεότερης ἑλληνικῆς ἐπιστήμης.

ΜΑΙΡΗ ΑΣΠΡΑ-ΒΑΡΔΑΒΑΚΗ

Ἐπίκουρος Καθηγήτρια Ἱστορίας τῆς Τέχνης, Ε.Μ.Π.